

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wspieranie jednolitego rynku sprzyjającego przedsiębiorczości i innowacjom – promowanie nowych modeli biznesowych w celu sprostania wyzwaniom i przekształceniom społecznym”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2019/C 353/02)

Sprawozdawca: **Giuseppe GUERINI**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	24.1.2019
Podstawa prawna	Art. 32 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	4.7.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	17.7.2019
Sesja plenarna nr	545
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	185/0/6

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Uznaje się obecnie, że konieczne jest dążenie do społecznej gospodarki rynkowej, która dzięki inteligentnemu stosowaniu nowych technologii rozwiąże poważne problemy w zakresie zrównoważonego rozwoju, zmiany klimatu i zmniejszenia nierówności.

1.2. EKES uważa, że aktywny i istotny wkład mogą wnieść w tym zakresie nie tylko instytucje publiczne, lecz także środowisko przedsiębiorstw. W szczególności chodzi tu o wszystkie przedsiębiorstwa działające w gospodarce realnej, które tworzą wartość i miejsca pracy bez spekulacyjnego wykorzystywania dźwigni finansowej.

1.3. Biorąc pod uwagę różnorodność modeli biznesowych i form przedsiębiorstw obecnych na poziomie europejskim, ważne jest, aby wnioski ustawodawcze dotyczące przedsiębiorstw, gospodarki i rynku wewnętrznego nie podlegały ujednoliceniu; odrzucić należy koncepcję „jednej miary dla wszystkich” (*one size fits all*) i zamiast tego oprzeć się na „różnorodności biologicznej przedsiębiorstw”.

1.4. Istotne jest, aby instytucje europejskie wspierały rozwój sztucznej inteligencji i właściwe wykorzystywanie dużych zbiorów danych, tworząc odpowiednie ramy dla zapewnienia rozwoju tych technologii przy jednoczesnym poszanowaniu praw jednostki, oraz inwestując w skoordynowany sposób europejskie i państwowe zasoby publiczne w celu zapewnienia konkurencyjności UE na skalę światową. W szczególności duże zbiory danych i ich potencjał powinny być dostępne również dla MŚP.

1.5. Zmiany, jakie nowe technologie, sztuczna inteligencja i duże zbiory danych niosą ze sobą w dziedzinie procesów produkcyjnych i, ogólnie, gospodarki, wpłyną również zasadniczo na rynek pracy. Ważne jest jednak, aby procesy te zachodziły w ramach owocnego dialogu społecznego, przy jednoczesnym poszanowaniu praw i jakości życia pracowników.

1.6. Środki wsparcia dostępu MŚP do kredytu, takie jak na przykład plan Junckera, program COSME, a w przyszłości program InvestEU, powinny nadal wspomagać MŚP i przedsiębiorstwa społeczne, którym często trudno jest się rozwijać z powodu problemów związanych z płynnością i niewystarczającym dokapitalizowaniem. Należy również aktywnie wspierać rozwój europejskiego rynku *venture capital*.

1.7. Ze względu na potrzebę zapewnienia spójności i równości społecznej w kontekście starzenia się społeczeństwa i spadku liczby ludności europejskiej oczywista staje się rola, jaką przedsiębiorstwa społeczne i działające na zasadzie wzajemności mogą odgrywać w przyszłości. Musimy zatem dołożyć większych starań, aby jak najlepiej wykorzystać rolę takich przedsiębiorstw, które umożliwiają obywatelom organizowanie się i współpracę w odpowiedzi na stale rosnące potrzeby społeczne.

1.8. EKES ponownie podkreśla, że konieczne jest uznanie i wspieranie roli, jaką odgrywają MŚP, przedsiębiorstwa rodzinne i przedsiębiorstwa gospodarki społecznej, zakłady rzemieślnicze, małe firmy handlowe i rolnicy, w promowaniu i upowszechnianiu ducha przedsiębiorczości wśród osób i lokalnych społeczności w ramach tworzenia europejskiego modelu inkluzywnego jednolitego rynku. Ponadto przedsiębiorstwa te umożliwiają udział w działalności gospodarczej i przedsiębiorczej większej liczbie osób, sprzyjając demokracji gospodarczej.

2. Kontekst i przedmiot inicjatywy

2.1. Celem niniejszej opinii z inicjatywy własnej jest wniesienie wkładu w prace instytucji europejskich, tak by w ramach działań zmierzających do wzmocnienia jednolitego rynku wspierano stworzenie otoczenia korzystnego dla rozwoju wielorakich form przedsiębiorstw gotowych zmierzyć się z wyzwaniem stojącymi przed społeczeństwem.

2.2. Uznaje się obecnie, że konieczne jest dążenie do społecznej gospodarki rynkowej, która dzięki inteligentnemu stosowaniu nowych technologii rozwiąże poważne problemy w zakresie zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałania szkodliwym skutkom zmiany klimatu i zmniejszenia nierówności, napięć demograficznych, silnej presji migracyjnej na granicach zewnętrznych UE oraz transformacji energetyki.

2.3. EKES uważa, że istotny wkład mogą wnieść nie tylko rzecz jasna instytucje publiczne, lecz także środowisko przedsiębiorstw. Dużym, wymienionym powyżej wyzwaniom można stawić czoła, wykorzystując również potencjał innowacji tkwiący w każdej działalności przedsiębiorczej. Niektóre modele rozwoju gospodarczego i niektóre formy przedsiębiorstw wykazały jednak większą gotowość do podejmowania innowacji społecznych, które mają coraz większe znaczenie dla powstania bardziej zrównoważonej i inkluzywniej gospodarki.

2.4. EKES uważa, że jednolity rynek sprzyjający innowacji i rozwojowi nowej przedsiębiorczości może doprowadzić do znaczącej konwergencji z Agendą na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, ponieważ cele wzrostu i innowacji, które są niezbędne do zapewnienia utrzymania dobrobytu w krajach UE, muszą być nie tylko solidnie jasno wytyczone, ale również zrównoważone.

2.5. W ostatnich latach EKES przyjął wiele konkretnych opinii na następujące kluczowe tematy:

— poszukiwanie nowych modeli gospodarczych ⁽¹⁾,

— różnorodne formy przedsiębiorczości ⁽²⁾,

— przemiany wynikające z epoki cyfrowej ⁽³⁾.

2.6. EKES uważa, że istnieją różne ekosystemy gospodarcze, na które europejski prawodawca powinien zwrócić uwagę w celu wsparcia funkcjonowania jednolitego rynku. System gospodarczy UE jest zróżnicowany i obejmuje przedsiębiorstwa wielonarodowe, przedsiębiorstwa krajowe oraz wiele lokalnych przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa te często są powiązane z lokalnymi łańcuchami produkcji, obszarami metropolitalnymi, systemami miejskimi o dużej gęstości oraz obszarami wiejskimi i peryferyjnymi, w których nie zawsze łatwo jest zapewnić dobrobyt i spójność społeczną, jeżeli nie zwraca się szczególnej uwagi na udostępnienie innowacji technologicznych również poza głównymi ośrodkami.

2.7. We wszystkich tych środowiskach konieczne jest współistnienie różnych form przedsiębiorstw, a także ich zintegrowanie, lecz każdy z tych obszarów zasługuje na uwagę z punktu widzenia działań legislacyjnych i inwestycji publicznych. Dlatego też istotne jest, by wnioski ustawodawcze i propozycje regulacji gospodarczej dotyczące przedsiębiorstw, gospodarki i rynku wewnętrznego nie były całkowicie ujednolicone i by odrzucono podejście uniwersalne (*one size fits all*).

3. W kierunku nowej europejskiej, zrównoważonej gospodarki opartej na technologii, sprzyjającej włączeniu społecznemu

3.1. Niezbędne jest rozwinięcie nowych modeli produkcji towarów i usług dzięki gospodarce cyfrowej i nowym technologiom, które mają wszelkie dane po temu, by zmienić sposoby rozwoju działalności przedsiębiorstw europejskich.

3.2. W związku z tym instytucje europejskie muszą odpowiednio wspierać rozwój sztucznej inteligencji, zarówno tworząc właściwe przepisy, by zagwarantować rozwój takiej technologii z poszanowaniem praw osób, jak i inwestując w skoordynowany sposób europejskie środki publiczne i państwowe, by nie tracić znaczenia w porównaniu z takimi graczami jak USA i Chiny.

⁽¹⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 57; Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 33; Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 1 i Dz.U. C 303 z 19.8.2016, s. 28.

⁽²⁾ Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 20; Dz.U. C 283 z 10.8.2018, s. 1; Dz.U. C 13 z 15.1.2016, s. 8; Dz.U. C 13 z 15.1.2016, s. 152; Dz.U. C 458 z 19.12.2014, s. 14 i Dz.U. C 345 z 13.10.2017, s. 15.

⁽³⁾ Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 73; Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 102; Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 33; Dz.U. C 227 z 28.6.2018, s. 70; Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 6 i Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 131.

3.3. Również wykorzystanie i przetwarzanie dużych zbiorów danych oraz ich przechowywanie będzie miało zasadnicze znaczenie dla zagwarantowania konkurencyjności europejskiego rynku, zważywszy, że umiejętność przetwarzania danych i możliwość ich wykorzystania w strategiach rozwoju gospodarczego i usługach na rzecz osób wciąż systematycznie rosną. Konieczne będzie jednak zapewnienie, by przetwarzanie i opracowywanie takich danych odbywały się z poszanowaniem praw osób, podstawowych swobód i nowych europejskich przepisów RODO.

3.4. Specyfika europejskiej struktury przedsiębiorczości i tkanki gospodarczej obejmuje elementy konieczne, by stawić czoła transformacji cyfrowej, gdyż może stać się pozytywnym ekosystemem składającym się z wielu różnorodnych przedsiębiorstw międzynarodowych i lokalnych zdolnych do globalnych aspiracji. By to się udało, pilnie potrzebne jest stworzenie zjednoczonej, połączonej, spójnej i konkurencyjnej Europy. Pozytywnym doświadczeniem w tym zakresie są ośrodki innowacji cyfrowych (*Digital Innovation Hub*) tworzone w wielu lokalnych systemach gospodarczych.

3.5. Główne zmiany, jakie nowe technologie, sztuczna inteligencja i duże zbiory danych niosą ze sobą w dziedzinie procesów produkcyjnych i, ogólnie, gospodarki, wpłyną również zasadniczo na rynek pracy. Niektóre miejsca pracy znikną, inne pojawią się, a jeszcze inne przejdą głębokie przemiany. Ważne jest, aby procesy te zachodziły w ramach owocnego dialogu społecznego, przy jednoczesnym poszanowaniu praw pracowników, których trzeba będzie wspierać w zakresie ochrony i kształcenia ustawicznego.

3.6. Kolejnym zasadniczym czynnikiem wzrostu jest polityka podatkowa. Podczas obecnej kadencji Komisja Europejska bardzo intensywnie pracowała nad kwestiami podatkowymi. EKES uważa, że skuteczność przepisów podatkowych i rozsądny poziom ich harmonizacji mają zasadnicze znaczenie dla wzmocnienia rynku wewnętrznego. Ponadto polityka budżetowa propagowana na szczeblu europejskim powinna wspierać narzędzia na rzecz wzrostu przedsiębiorstw, takie jak inwestycje w badania i rozwój oraz dostęp do instrumentów kapitałowych.

3.7. Wciąż jeszcze europejskie MŚP i przedsiębiorstwa gospodarki społecznej borykają się z problemami strukturalnymi oraz niekorzystnymi warunkami rozwoju pomimo licznych wysiłków podejmowanych na ich rzecz. Ponadto MŚP działają często w zakresie produkcji technologii o średnim i niskim poziomie zaawansowania oraz usług w mniejszym stopniu opartych na wiedzy i trudno im wejść na rynek transgraniczny. Niezbędne jest ich dalsze wsparcie, zważywszy, że – jak przypomina Komisja – stanowią one 99 % przedsiębiorstw europejskich i zapewniają 67 % miejsc pracy⁽⁴⁾. Z tego względu, nawet jeśli wziąć pod uwagę konieczność przestrzegania zasad wolnego rynku i konkurencji, przedsiębiorstwa te muszą być odpowiednio wspierane przez politykę przemysłową i politykę podatkową sprzyjającą podziałowi wartości, a nie koncentracji bogactwa.

3.8. Z tego punktu widzenia środki wsparcia dostępu MŚP do kredytu, takie jak na przykład plan Junckera wraz z jego systemem gwarancji publicznych, program COSME i program InvestEU, powinny nadal wspierać MŚP i przedsiębiorstwa społeczne. Dlatego też trzeba bardziej wspierać udział osób prywatnych w przedsiębiorstwach typu start-up oraz małych i średnich przedsiębiorstwach poprzez rozwój europejskiego rynku kapitału wysokiego ryzyka, który ma obecnie zupełnie inną wielkość niż w USA. Przyjęciu strategii na rzecz promowania inwestycji kapitału prywatnego w przedsiębiorstwach europejskich powinny towarzyszyć konkretne działania, aby umożliwić przyciągnięcie talentów i kompetencji spoza UE.

3.9. Według Banku Światowego Unia Europejska⁽⁵⁾ zajmuje średnio 53. miejsce w globalnym rankingu łatwości uruchamiania działalności gospodarczej oraz 29. miejsce w rankingu ogólnej łatwości, z jaką można prowadzić działalność gospodarczą. W tym drugim rankingu USA plasują się na 8. miejscu. W tym kontekście EKES podkreśla znaczenie wspierania działalności gospodarczej i zachęcania do niej poprzez uproszczenie procedur administracyjnych w dziedzinie produkcji towarów i usług w celu zmniejszenia obciążenia biurokratycznych dla europejskich przedsiębiorców.

3.10. Rynek zamówień publicznych wynosi około 16 % europejskiego PKB i ma wartość ok. 1,9 bln EUR. Nowe, przyjęte w 2014 r. dyrektywy w dziedzinie zamówień publicznych⁽⁶⁾ i koncesji⁽⁷⁾ miały na celu szersze uwzględnienie aspektów społecznych i środowiskowych w przetargach prowadzonych przez administrację krajową. Jak Komisja sama przyznaje, cel ten jest jednak wciąż daleki od realizacji. EKES zaleca Komisji większe i bardziej konkretne uwzględnienie aspektów społecznych i środowiskowych w dziedzinie, która tradycyjnie miała zasadnicze znaczenie dla jednolitego rynku.

3.11. Coraz większe wyzwania na szczeblu międzynarodowym, a także potrzeba zagwarantowania spójności i sprawiedliwości społecznej zwracają uwagę na rolę, jaką przedsiębiorstwa społeczne mogą odgrywać w obecnym kontekście. Należy zatem podjąć starania na rzecz uznania istnienia i roli przedsiębiorstw, w których w pełni ujawnia się skłonność pracowników do samodzielnej organizacji pracy, i tym samym spełnić potrzeby społeczne.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en

⁽⁵⁾ http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_print-version.pdf

⁽⁶⁾ Dz.U. C 94 z 28.3.2014, s. 65.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 94 z 28.3.2014, s. 1.

3.12. W małych przedsiębiorstwach i przedsiębiorstwach społecznych impuls do działania i motywacja pochodzą zawsze od poszczególnych osób, a nie od kapitału, który przemieszcza się w poszukiwaniu zastosowań gwarantujących dochody. Przedsiębiorstwa te bazują na ludziach i osadzone są w społecznościach lokalnych, z którymi nawiązują trwałe więzi, przyczyniając się do lokalnego dobrobytu i spójności społecznej. Znaczącym przykładem w tym kontekście jest belgijski i szwedzki system⁽⁸⁾ bonów na prace domowe. Systemy te przewidują specjalne zniżki podatkowe dla użytkowników i sprzyjają jawnemu wykonywaniu pracy dotąd nierejestrowanej, co przynosi korzyści z jednej strony usługodawcom – lepiej chronionym – a z drugiej strony budżetom państwowym.

3.13. Przywiązanie do społeczności lokalnych i do obszaru lokalnego staje się czynnikiem konkurencji, gdyż budzi motywację i tworzy wartość dodaną w sferze społecznej i międzyludzkiej. W ten sposób przedsiębiorstwa gospodarki społecznej umożliwiają podejmowanie działalności przedsiębiorczej większej liczbie osób, przyczyniając się do stworzenia inkluzywnego modelu rozwoju.

3.14. Kolejną zasadniczą korzyścią z przedsiębiorstw społecznych jest bez wątpienia wkład w demokrację gospodarczą, gdyż gwarantują one milionom ludzi możliwość podejmowania działalności gospodarczej i samodzielne tworzenie miejsca pracy w oparciu o własne umiejętności, zdolności i aspiracje.

3.15. Taki cel przyświeca na przykład spółdzielniom, przedsiębiorstwom zorganizowanym na zasadzie wzajemności, fundacjom z udziałem społeczności lokalnych i przedsiębiorstwom społecznym. Uznanie tych przedsiębiorstw rośnie również dzięki Inicjatywie na rzecz przedsiębiorczości społecznej zainicjowanej przez Komisję Europejską w 2011 r., po której mogłaby być może nastąpić śmielsza i spójniejsza inicjatywa.

3.16. Na szczególną uwagę zasługują banki lokalne i regionalne, które dają milionom osób wyjątkową możliwość uzyskania dostępu do kredytów. Jeżeli chodzi o takie banki, rozwiązanie przyjęte w uregulowaniach europejskich wydaje się zbyt niekorzystne i sprzeczne z zasadą proporcjonalności, gdyż zarówno banki światowe, jak i te wyłącznie lokalne podlegają tym samym przepisom technicznym zgodnie z uniwersalnym podejściem (*one size fits all*).

4. Przedsiębiorstwa europejskie w globalnym i socjalnym scenariuszu w skali makro

4.1. Należy mieć świadomość, że w nadchodzących latach znacznie zmieni się arena światowa, szczególnie jeżeli chodzi o sytuację demograficzną, zdolność produkcyjną oraz znaczenie gospodarcze narodów i kontynentów.

4.2. W ramach tego procesu przemian Europa, którą zamieszkuje 500 mln osób, straci centralną pozycję w obliczu liczby ludności na świecie, która wzrośnie z obecnych 7,6 mld do 9,8 mld w 2050 r., przy czym wzrost skoncentruje się w dziewięciu krajach (Indiach, Nigerii, Kongo, Pakistanie, Etiopii, Tanzanii, Stanach Zjednoczonych Ameryki, Ugandzie i Indonezji)⁽⁹⁾.

4.3. Jednocześnie odsetek osób starszych jeszcze wzrośnie, a liczba osób, które w 2050 r. będą miały ponad 80 lat wzrośnie trzykrotnie z obecnych 137 mln do ponad 425 mln osób i skoncentruje się w Europie, gdzie średni wiek już teraz wynosi około 40–45 lat, podczas gdy w krajach wschodzących 25–30 lat.

4.4. EKES uważa, że trwające poważne przemiany wymagają całościowego podejścia, które umożliwiłoby koordynację europejskiej polityki gospodarczej i regulacyjnej z polityką spójności społecznej i ochronę najsłabszych grup społecznych, tak aby nie pozostawiać w tyle osób starszych, niepełnosprawnych i znajdujących się w niekorzystnej sytuacji czy też najsłabszych warstw społecznych.

4.5. Oprócz planów rozwoju przemysłowego i polityki gospodarczej wyzwaniem z punktu widzenia tworzenia rynku sprzyjającego innowacji i przedsiębiorczości jest docenienie jedyne go pewnika, na którym można się oprzeć w coraz bardziej niepewnym świecie, czyli jednostki ludzkiej.

4.6. Podniesienie rangi kapitału ludzkiego może przynieść odnowę całego systemu gospodarczego i wykazać, że zachowania obywateli i przedsiębiorstw w dziedzinie gospodarki nie mają wyłącznie na celu maksymalizację zysku. W ten sposób potwierdzi się, że to, co motywuje do działalności gospodarczej i wzbudza pragnienie jej podejmowania, znacznie wykracza poza samą potrzebę gromadzenia kapitału. Nie umniejsza to znaczenia sukcesu gospodarczego, lecz oznacza inny sposób mierzenia jego wartości.

⁽⁸⁾ <http://impact-phis.eu/national-practices/sweden-rot-rut-avdrag/>

⁽⁹⁾ ONZ, United Nations, World Population Prospects 2017 revision; https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf

4.7. W ostatnich dziesięcioleciach sukces działalności gospodarczej, w szczególności dużych przedsiębiorstw cyfrowych, był oceniany i mierzony głównie pod kątem zdolności do wydobycia wartości z finansowego punktu widzenia, a nie potencjału tworzenia wartości i zatrudnienia poprzez pracę.

4.8. Wreszcie EKES uważa, że niezbędne jest inwestowanie w kształcenie ustawiczne obywateli europejskich, tak by byli przygotowani do stawienia czoła nieustannym przemianom w obecnym momencie historii. Zasadnicze znaczenie ma zatem inwestowanie w programy szkoleniowe wspierające ducha przedsiębiorczości i oferujące od młodego wieku instrumenty i umiejętności samoorganizacji, a także wiedzę rozwijającą inicjatywę, kreatywność i odwagę podejmowania ryzyka. Jednocześnie polityka w zakresie kształcenia i wsparcia powinna zapewnić, by coraz mniej liczna i coraz starsza w skali świata ludność europejska (która określana jest dzisiaj jako „srebrna gospodarka”) mogła cieszyć się dobrą jakością życia i wносить aktywnie swój wkład.

4.9. Każda osoba powinna być traktowana jako priorytetowa wartość, jak pokazują pozytywne doświadczenia przedsiębiorstw społecznych w zakresie integracji na rynku pracy, które stworzyły rzetelne i konkurencyjne firmy zatrudniające pracowników znajdujących się w trudnej sytuacji lub wykluczonych z tradycyjnego rynku pracy.

Bruksela, dnia 17 lipca 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
